

## ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

**Єфименко Г.А.**

*молодший науковий співробітник*

*науково-організаційного відділу*

*Центру воєнно-стратегічних досліджень*

*Національного університету оборони України*

*імені Івана Черняхівського*

### **НАУКОВІ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ ВІЙСЬКОВИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ**

Сьогодні Україна, для захисту своєї незалежності та суверенітету, потребує професійної армії, офіцерські кадри, якої готуються у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ). ВВНЗ представляє собою систему взаємопов'язаних елементів (кафедра, навчальний відділ, відділ матеріального забезпечення тощо), кожен з яких виконує свою специфічну функцію. Зазначимо, що ВВНЗ, як і будь-яка інша організація, для виконання свого головного завдання, потребує науково-обґрунтованого управління.

Так, ефективність управління ВВНЗ спирається на сукупність підходів до організації управлінської взаємодії. У сучасній теорії управління ВВНЗ немає єдності в поглядах. Одні дослідники виходять із принципу домінантних чинників і визначають три основних підходи до управління: *цільовий, діяльнісний, особистісний* [2, с. 477], а інші класифікують підходи відповідно до основних концепцій управління: *технократичної, людиноцентричної та синтетичної* [3, с. 24–25]. Спочатку коротко охарактеризуємо зазначені концепції управління ВВНЗ.

Так, ***технократична концепція управління*** зосереджена на особистості керівника як носія делегованих йому функцій і зорієнтована на такі підходи: *функціональний* – управління як процес, що містить сукупність безперервних і взаємопов'язаних видів діяльності; *проблемно-функціональний* – передбачає виявлення проблем, пошук шляхів і способів їх вирішення застосуванням відповідних видів управлінської діяльності і реалізацією низки функцій і повноважень, якими наділений керівник у межах своєї компетенції.

*Людиноцентрична концепція управління* характеризується концентрацією уваги суб'єкта (наприклад, командира курсантського підрозділу) на об'єкт (курсанта) управлінської взаємодії, гуманістичністю і демократизмом, що реалізуються в низці підходів: *мотиваційному, програмно-цільовому, культуротворчому, компетентнісному, акмеологічному, аксіологічному, гуманістичному* [3, с. 25].

Так, *мотиваційний підхід* доцільніше, на нашу думку, використовувати в управлінні курсантських підрозділів. Адже, початком мотивації є самосвідомість, за нею починають розвиватися процеси самовизначення, самовираження, самоствердження, самореалізації, саморегуляції, які складають внутрішню природу саморозвитку особистості курсанта. Основна мета управлінської діяльності у разі застосування мотиваційного підходу вбачається не в реалізації власної функціональності та досягненні формальних цілей, а у всебічному сприянні розвитку і самореалізації [3, с. 26].

*Програмно-цільовий підхід* в управлінні ВВНЗ притаманний керівництву військового вишу. Адже, він передбачає визначення цілей та очікуваних результатів освітньої діяльності ВВНЗ, проектування програми дій керівників підрозділів, цілеспрямовану організацію виконання поставлених завдань відповідно до розроблених планів, визначених шляхів, способів і ресурсів.

Під час застосування *культуротворчого підходу*, звичай, зсереджують увагу на формуванні культури управлінської взаємодії на всіх рівнях (від начальника ВВНЗ до курсанта), культури спілкування та співтворчості, корпоративній культури, морально-етичній та етикетній культурі поведінки суб'єктів управління [3, с. 26-27].

*Компетентнісний підхід* забезпечує успішну реалізацію запланованих освітньо-виховних цілей із використанням мінімальних кадрових, часових, матеріально-технічних і фінансових ресурсів, набуття позитивного досвіду управлінської взаємодії на засадах партнерства, взаємодопомоги, співпраці.

*Акмеологічний підхід* спрямовує на найвищий рівень продуктивності управлінської діяльності, поступовий перехід керівників усіх ланок від компетентності, професіоналізму до майстерності управління. На думку сучасних дослідників, цей підхід дозволяє перевести ВВНЗ з режиму функціонування в режим розвитку, при цьому значно підвищується і якість освіти, оскільки для суб'єктів освіти систематизувальними стають пізнавальні мотиви, навчання стає внутрішньою потребою, а творче переосмислення дійсності – провідним [3, с. 27].

*Аксіологічний підхід* зумовлює організацію управлінської діяльності на основі системи актуальних морально-етичних цінностей, які визначають характер відносин у військовому колективі ВВНЗ, загалом, та в підрозділах, зокрема. Застосування даного підходу вимагає від науково-педагогічних працівників співвідносити виконання власних обов'язків, мотиви професійної діяльності, особистісні прагнень, тощо з згаданими системами морально-етичних цінностей.

З позицій *гуманістичного підходу* управлінська діяльність у ВВНЗ має бути спрямована на реалізацію інтересів окремої особистості, визначення перспектив її розвитку. Гуманістичність управління визначається здатністю керівника до емпатії, діалогічного і тактовного спілкування, взаєморозуміння з підлеглими і взаємоповаги, налагодження сприятливого психологічного клімату в колективі [1, с. 47]. І на нашу думку, даний підхід повинен використовувати керівник будь-якого структурного підрозділу ВВНЗ.

*Синтетична концепція* містить ситуаційний, оптимізаційний, дослідницький, кібернетичний, системний, синергетичний, рефлексивний, адаптивний, діяльнісний, мотиваційний, комунікативний, маркетинговий, кваліметричний та інші підходи [3, с. 25].

Підсумовуючи зазначимо, що переважна більшість визначених концепцій та підходів відображає певний аспект управління, характеризується тісними інтеграційними зв'язками. Адже, важко відділити діяльнісний підхід від інших, оскільки активна перетворювальна взаємодія суб'єкта управління з навколишньою дійсністю простежується і під час певної ситуації (ситуаційний підхід), і досягнення оптимального співвідношення освітніх результатів та використаних ресурсів (оптимізаційний підхід), і наукового пошуку (дослідницький підхід), і самоаналізу (рефлексивний підхід), і спілкування (комунікативний підхід) тощо. Особливо важливого значення при цьому набуває системний підхід до управління, який синтезує такі інваріативні компоненти освітнього менеджменту: цільовий, структурний, функціональний, змістовий, технологічний, організаційний, соціально-психологічний.

### **Список використаних джерел:**

1. Конаржевский Ю.А. Менеджмент и внутришкольное управление. Москва : Центр «Педагогический поиск», 2000. 224 с.
2. В.Г. Кремень, С.М. Пазиніч, О.С. Пономарьов. Філософія управління : підруч. вид. 2-е, доп. і перероб. Харків : НТУ «ХПІ», 2008. 524 с.
3. Немченко С.Г., Голік О.Б., Кривильова О.А., Лебідь О.В. Управління навчальним закладом : підруч. Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. 516 с.